

Димитрије П. МИЛИЋ
дугогодишњи судија Врховног суда Србије
адвокат у Београду

АУТОРСКИ УГОВОРИ

Резиме

Ауторско право састоји се из личноправних и имовинскоправних овлашћења, моралних и имовинских права аутора.

Морална права се не могу преносити на друга лица уговором. Наследници аутора могу вршити овлашћења која се тичу моралних права аутора.

Ауторска имовинска права се наслеђују и могу се преносити уговором. Аутор, односно његови правни наследници могу уступити поједина или сва имовинска права на своме делу другом лицу уговором. Уговорима о ауторском праву уређују се односи у вези са стварањем, коришћењем, преносом, предајом, преводом и свим другим питањима од настанка ауторског дела.

Питање уговора уређују национална законодавства и међународне конвенције. Међународна заједница у циљу последније заштите ауторског права доноси конвенције и уговоре, сјоразуме, како би се право интелектуалне својине побољшало, ускладило између земаља у условима развоја науке, нових технологија, информатике и др. И тако уводи нове стандарде заштите и уговорној уређења ауторског права.

Кључне речи: *аутор, дело, овлашћења, уговор, пренос.*

I Увод

Ауторско право има прве корене у привилегијама које су владари давали издавачима за штампање и издавање дела. Град Венеција даје 1469. године *Hans Speyra* право искључивог штампања за време од пет година, а 1495. године *Alde Maluce* добија привилегију за штампање Аристотеловог дела. Посебан печат развоју ауторског права даје појава штампарије и штампане технике од појаве Гутенберга. Крајем XV века налзимо привилегије у Немачкој, а од XVI века у Француској, Енглеској, Шпанији и другим земљама.

Временом уместо привилегија које су штитиле поједине издаваче и ауторе јављају се тенденције да се ауторско право заштити законима, који се први пут доносе у почетку XVIII века. Данас готово све земље свете имају донете законе о ауторском праву. Енглески закон о заштити ауторских права из 1709. године (*Copyright Act*) даје ауторима искључиво право умножавања свог дела у року од 14 година. То је први донети закон о ауторском праву у свету.

Заштита ауторског права коју су ауторима давала национална законодавства није била довољна. Заштита је пружена домаћим држављанима, док страни аутори нису имали заштиту, или су били слабо заштићени. Временом се показало да заштита билатералним уговорима није била гаранција пуне и праве заштите. Јавља се жеља да се ауторско право и интелектуално стваралаштво штите мултилатералним уговорима, да се штите и на међународном праву.

Упорном борбом за заштиту ауторског права, јер се показало да заштита на националном плану није довољна, донета је 9. септембра 1886. године Бернска конвенција за заштиту књижевних и уметничких дела. Припреме за њено доношење извршило је Међународно књижевно и уметничко удружење које је основано 1878. године под почасним председништвом Виктора Игоа. Бернском конвенцијом основана је Међународна унија за заштиту књижевних и уметничких дела, Бернска унија.

Заштита ауторског права се проширује и на неке земље које нису потписнице Бернске конвенције. Комисија стручњака под руководством UNESCO-а извршила је припреме и донета је Светска (универзална) конвенција о ауторском праву и то 1952. године, ревидирана 1971. године у Паризу. Бернској конвенцији по Римском тексту од 2. јуна 1928. године приступила је Краљевина Југославија и ратификовала 22. марта 1930. године.

На просторима некадашње Југославије донето је више закона из области ауторског права. Краљевина Југославија донела је Закон о за-

штити ауторског права дана 26. децембра 1929. године. Доношењу закона претходиле су велике припреме, проучена су дотадашња светска искуства, законодавства и научна мисао. После петогодишњег рада уз учешће најпознатијих тадашњих стручњака, расправа, дискусија и конференција донет је закон.

После другог светског рата донети су: Закон о заштити ауторског права од 25. маја 1946. године (*Службени листи ФНРЈ*, бр. 45/46), Закон о ауторском праву од 10. јула 1957. године (*Службени листи ФНРЈ*, бр. 36/57 и бр. 11/65), Закон о ауторском праву од 20. јула 1968. године (*Службени листи СФРЈ*, бр. 30/68), Закон о ауторском праву од 30. марта 1978. године (*Службени листи СФРЈ*, бр. 19/78, 24/86 и 21/19), Закон о ауторском и сроднима правима (*Службени листи СРЈ*, бр. 24/98). Државна заједница Србије и Црне Горе донела је Закон о ауторском и сроднима правима (*Службени листи Србије и Црне Горе*, бр. 61/2004).

После распада Државне заједнице Република Србија доноси свој Закон о ауторском и сродним правима (*Службени гласник Републике Србије*, бр. 104/2009). То је први закон о ауторском праву који је Србија донела. Ауторска дела прелазе границе држава и народа, штите се, улазе у културни и научни фонд целог човечанства. Интелектуално стваралаштво поприма универзални значај и карактер, па и заштиту. Може се користити слободно уз поштовање лично-правних и имовинско-правних овлашћења аутора.

Бернска конвенција за заштиту књижевних и уметничких дела и Светска (универзална) конвенција о ауторском праву пружају основну заштиту права интелектуалне својине на међународном плану.

Светска организација за интелектуалну својину је „желећи да унапреди заштиту интелектуалне својине у свету како би подстакла стваралачку активност“. То се чини ради ефикасније заштите индустријске својине и заштите књижевних и уметничких дела „поштујући при томе аутономију сваке уније“. Конвенцијом од 14. јула 1967. године у Штокхолму, основана је Светска организација за интелектуалну својину. Конвенција је ступила на снагу 26. априла 1970. године, а Југославија ју је ратификовала (*Службени листи СФРЈ*, бр. 31 од 22. јуна 1972. године).

Конвенција даје појам интелектуалне својине и он означава права која се односе на „књижевна, уметничка и научна дела...“. Светска организација има за циљ: I – да унапређује заштиту интелектуалне својине у свету путем сарадње између држава, у сарадњи, ако томе има места, са сваком другом Међународном организацијом; II – да обезбеђује административну сарадњу између унија.

II Ауторско дело

Ауторско дело је оригинална творевина људског духа из одређених облика стваралаштва. Те творевине су резултат личних интелектуалних напора аутора које морају бити изражене у одређеној форми. Сама идеја није ауторско дело, не ужива ауторско-правну заштиту, јер она није доступна јавности.

Ауторско дело ужива ауторско-правну заштиту од тренутка његовог настанка без обзира на његову уметничку, научну или другу вредност, његову намену, величину, садржину и начин испољавања, као и допуштеност јавног саопштавања његове садржине. Незавршено ауторско дело, делови ауторског дела, па и наслов ауторског дела сматрају се ауторским делом и уживају заштиту уколико представљају оригиналну духовну творевину.

Законодавац даје општу дефиницију ауторског дела. Модерни развој науке, технике, нових технологија, информатике и других облика доводи до нових сазнања, облика и форми изражавања на плану духовног стваралаштва и могућности стварања нових врста ауторских дела.

Закон о ауторском и сродним правима одређује шта се, нарочито сматра ауторским делом: писана дела (књиге, брошуре, чланци, преводи, рачунарски програми у било којем облику њиховог изражавања, укључујући и припремни материјал за њихову израду и др.); говорна дела (предавања, говорне беседе и др.); драмска, драмско-музичка, кореографска и пантомимска дела, као и дела која потичу из фолклора; музичка дела са речима или без речи; филмска дела (кинематографска и телевизијска дела); дела ликовне уметности (слике, цртежи, скице, графике, скулптуре и др.); дела архитектуре, примењене уметности и индустријског обликовања; картографска дела (географске и топографске карте); планови, скице, макете и фотографије; позоришне режије.¹

Ауторско право уређује права аутора књижевних, научних, стручних и уметничких дела (ауторско право), право интерпретатора, право првог издавача слободног дела, права произвођача фонограма, видеограма, емисија, база података и право издавача штампаних издања као права сродна ауторском праву (сродна права), начин остваривања тих права и њихову судску заштиту.²

III Садржина ауторског права

Према монистичкој теорији о правној природи ауторског права, коју прихвата и Закон о ауторском и сродним правима, ауторско

1 Члан 2 Закона о ауторском и сродним правима (*Службени гласник Републике Србије*, бр. 104 од 16.12.2009).

2 Члан 1 ЗАСП.

право се састоји из овлашћења личноправних и имовинскоправних. У лично-правна овлашћења спадају: право патернитета, право аутора на назначење имена, право објављивања, право на заштиту интегритета дела, право аутора на супротстављање недостојном искоришћавању дела. Личноправна овлашћења су везана за личност аутора, апсолутна су, делују *erga omnes* и нису преносива правним послом. Она су трајна и не застаревају. Морална права су везана за личност аутора и његово дело, у непосредној су вези са имовинско-правним овлашћењима, имовинским правима и она заједно чине садржину ауторског права.

Аутор дела стиче право да из своје духовне творевине извучи економске користи и да преко својих имовинских овлашћења присваја економске вредности, размењује резултате свог интелектуалног рада, за рад и вредности других делатности, стиче искључиво право да одлучује, одобри или забрани другим лицима искоришћавање свог дела и одреди начин искоришћавања.

Аутору дела припада накнада за свако искоришћавање дела од стране другог лица, уколико законом или уговором није друкчије одређено. Када се говори о искоришћавању дела обухваћене су и оне радње које немају карактер економског искоришћавања али имају утицаја на економски интерес аутора, смањењем тражње за ауторским делом, давањем дела на послугу.³

IV Пренос ауторског права

Питање преноса субјективног ауторског права једно је од најсложенијих питања у ауторском праву. Ауторско право се састоји из овлашћења, личноправних и имовинскоправних овлашћења. У теорији грађанског права па и ауторског права прихваћено је да личноправна овлашћења нису преносива. Имовинскоправна овлашћења су преносива. Према монистичкој теорији ауторско право је јединствено право састављено из овлашћења, те да ауторско право као јединствено право није преносиво у целини, јер у себи садржи и личноправна овлашћења.

Међутим изложена теорија услед практичних разлога трпи одређене корекције. „Наиме, за потребе разумног решавања проблема преносивости, ауторско право се цепа на личноправну и имовинскоправну компоненту, које се одвојено посматрају и за које важе различити режими преноса.“⁴

3 О садржини ауторског права члан 14–40 ЗАСП, морална права аутора члан 14–17, имовинска права аутора члан 19–40 ЗАСП, а о настанку права члан 8 ЗАСП.

4 Слободан М. Марковић, *Основи ауторској и суседних њрава*, Научна књига, Београд, 1992, стр. 59.

Ауторско право састављено је од личноправних и имовинскоправних овлашћења. Личноправна овлашћења су непреносива. Личноправна овлашћења су везана за личност аутора, припадају аутору као интелектуалном творцу дела. Ради се о апсолутном праву, праву које је трајно, које не застарева. Све то чини да је питање њиховог преноса комплексно и веома сложено. Проблем преносивости у реалном животу мора се посматрати и са аспекта природних законитости, чињеница које настају смрћу аутора. Да ли личноправна овлашћења, морална права аутора, смрћу аутора престају, да ли постоје иста правила за та овлашћења и имовинска и како та питања практично разрешавати? Зависно од природе овлашћења, личноправна или имовинскоправна, у теорији, законодавству и пракси постоје различити приступи и схватања. Друга лица после смрти аутора могу вршити личноправна овлашћења, наслеђивањем. Када се ради о имовинскоправним овлашћењима она се могу наслеђивати и могу бити предмет преноса на основу уговора. Полазећи од природе и карактера моралних права законодавац је изричито предвидео да се морална права аутора не могу преносити уговором.⁵

Када се ради о преносу моралних овлашћења наслеђивањем наследници аутора могу вршити овлашћења, осим права на објављивање необјављеног дела ако је аутор то забранио и права на измену дела. Заштиту моралних права аутора која се тичу патернитета, интегритета дела и забране недостојног искоришћавања дела могу вршити, осим наследника и удружења аутора, као и институције из области културе, науке и уметности.⁶

Основно имовинско право аутора је да има право на економско искоришћавање свог дела и да му за свако искоришћавање од стране другог лица припада накнада.⁷

Аутор, односно носилац ауторског права може уступити другом правном или физичком лицу имовинска права на своме делу. Предмет уступања могу бити поједина или сва имовинска права. Уступањем одређених имовинских права лице коме је уступљено право не постаје аутор дела, већ на делу и то у делу имовинскоправних стиче одређена уступљена права, имовинска права, али се не могу уступати морална ауторска права. Имовинска права уступају се уговором. Уговором који се закључује између аутора, и лица коме се имовинско право уступа одређује, јасно, која се права уступају, обим права, као и вид њиховог уступања.

Уступање имовинских права може бити искључиво или неискључиво, као и предметно, просторно и временски ограничено.⁸

5 Члан 60 ЗАСП.

6 Члан 58 ЗАСП.

7 Члан 19 ЗАСП.

8 Члан 62 и 63 ЗАСП.

Код искључивог уступања имовинских права стицалац права има исти положај на уступљеном праву као и аутор који је изворни носилац ауторског права. У таквим случајевима трећа лица немају право искоришћавања ауторског дела на уступљеном ауторском праву, јер оно припада само стицаоцу права. Он стиче права искоришћавања дела у складу са закљученим уговором и то право може уступити другом лицу само уз посебну дозволу аутора, односно његовог правног следбеника.

Када се ради о неискључивом уступању стицалац права није овлашћен да другом лицу забрани искоришћавање дела, нити има права која су му уступљена преноси или уступи другом лицу.

Код предметног ограничења стицалац права добија овлашћења за искоришћавање ауторског дела у погледу тачно одређених радњи, једне или више, што се посебно уређује уговором. Аутор писаног дела може уступити издавање дела, али може условити формат дела, израду корица, дизајн и др. Код филмских дела (кинематографских и телевизијских дела) може се ограничити уступање и уговорити да се дело приказује у тачно одређеним просторијама и са тачно одређеним садржајем, квалитетом дворане, бројем седишта и др. Када се ради о преради, преводу дела, може се уговорити и превођење филмског дела, али не титловањем већ синхронизацијом и сл.

Код просторног ограничења може се уговорити простор, територија за искоришћавање, територија једне или више држава, или још шири простор уступања права. Код просторног ограничења право је стицаоца права да искоришћава ауторско дело на одређеној територији која је ужа од оне за коју ауторско право постоји. Код временског ограничења стицалац права је овлашћен да искоришћава ауторско делу у одређеном времену које мора бити краће од трајања ауторског права за ту врсту дела.

Лице које је уступањем стекло имовинско право од аутора или његовог наследника може то своје право пренети у целини на другог уз дозволу аутора односно његовог наследника. Међутим та дозвола није потребна у случају преноса привредног друштва које је носилац имовинског права.⁹

Када се ради о ауторском делу које још није створено дозвољено је уступање имовинских права под условом да се одреде врста будућег дела и радње искоришћавања. Уступање имовинских права за сва будућа дела једног аутора као и за још непознате облике искоришћавања дела је ништаво.¹⁰

9 Члан 64 ЗАСП.

10 Члан 66 ЗАСП.

Преносом својине на делу, аутор остаје аутор дела и задржава сва права искоришћавања. Стицалац дела постаје његов власник, али ауторска права, како морална тако имовинска, остају код аутора. Продајом дела, преносом својине на оригиналном примерку дела не долази до промета ауторског права већ се ради о преносу својине на делу не и преносу имовинских права.

V Одређена правила о ауторским уговорима

Ауторским уговором ауторска права се уступају или преносе у целини. Закључују се у писаној форми, ако законом није другачије одређено. Они уређују односе између аутора, односно носиоца ауторских права и других лица у вези са објављивањем дела, представљањем дела, његовим извођењем, преводом, прерадом, изградом филмског дела, наруџби или изради ауторског дела, као и о свим односима везаним за настанак и искоришћавање ауторског дела као интелектуалне творевине људског духа изражене у одређеној форми.

Предмет ауторских уговора могу бити: писана дела, говорна дела, драмска дела, драмско-музичка, кореографска и пантомимска дела, дела која потичу из фолклора, музичка дела, аудио-визуелна дела, дела ликовне уметности, дела архитектуре, примењене уметности, индустријског обликовања, картографска дела, планови, скице, макете и фотографије, рачунарски програми као и друге оригиналне творевине које испуњавају услове из чл. 2 Закона о ауторском и сродним правима.

Ауторски уговори су формални уговори, закључују се у писменој форми. Међутим, у недостатку писмене форме не долази до аутоматске ништавости уговора. Према Закону о облигационим односима, који се примењују у недостатку уређења ЗАСП, „уговор који није закључен у писменој форми нема правно дејство уколико из циља прописа којим је одређена форма не произлази шта друго“.

У сумњи о садржини и облику права које уступа, односно преноси сматра се да је уступљено, односно пренесено мање права. Дозвола за објављивање дела, за бележење дела на носач звука или снимке и дозволе за емитовање дела морају бити изричито уговорено ако закон није другачије одредио.¹¹

Ако се коришћењем ауторског дела оствари добит која је у очигледној несразмери са уговореном ауторском накнадом, у том случају аутор, односно његов наследник има право да тражи измену ауторског уговора ради отклањања те несразмере.¹²

11 То питање даље разрађује члан 68 ЗАСП, а члан 69 ЗАСП предвиђа шта ауторски уговор садржи.

12 О томе детаљније члан 70 ЗАСП.

Право је аутора, односно његовог наследника да ускрати дозволу коју је дао, односно повуче уступљено имовинско право ако стицалац дозволе односно права не остварује право које је прибавио, или га остварује у мањем обиму од уговореног чиме угрожава интересе аутора, односно његовог наследника. Аутор, односно његов наследник не може се унапред одрећи тог права.¹³ Аутор дела може ускратити дозволу коју је дао, односно повући уступљено имовинско право ако сматра да би искоришћавање његовог дела могло нанети штету његовом стваралачком или личном угледу и то из разлога који су настали после закључења ауторског уговора, а за који не одговара стицалац права.¹⁴

Закон о ауторском праву посебно је уредио одређене ауторске уговоре и то: издавачки уговор, уговор о представљању и уговор о извођењу, уговор о преради ауторског дела, уговор о филмском делу, уговор о наруџбини ауторског дела. Међутим то су најважнији ауторски уговори и у пракси постоје и други ауторски уговори.

VI Издавачки уговори

Овим уговором аутор, његов наследник или други носилац права уступа или преноси на издавача дела, под одређеним условима, овлашћења да дело умножи штампањем и да умножене примерке штампаног дела стави у промет. Друга уговорна страна, издавач се обавезује да ауторско дело умножи у складу са закљученим уговором и да за то плати аутора, његовом наследнику или другом носиоцу ауторског права накнаду. Уколико ауторско дело није објављено издавач ће преузети обавезу да дело објави. Овде се ради о двостраном теретном уговору.

Када се ради о издавачком уговору чији је предмет издавање чланака, цртежа и других ауторских прилога у новинама и периодичној штампи издавачки уговор не мора бити закључен у писменој форми.

Издавачки уговор се закључује у складу са законом који предвиђа елементе уговора, члан 71–79 ЗАСП уз поштовање општих одредби о ауторским уговорима члан 65–70 ЗАСП.

Рукопис или други оригинални примерак ауторског дела који је предат издавачу не постаје својина издавача осим чланака, цртежа и других прилога у новинама и периодичној штампи осим ако се странке нешто друго не договоре. Уколико једини постојећи примерак ауторског дела пропадне услед више силе после његове предаје издавачу ради издавања, аутор, односно други носилац ауторског права има право на правичну накнаду која би му припала да је дело објављено.¹⁵

13 Члан 71 ЗАСП.

14 О том питању видети члан 72 ЗАСП.

15 Члан 73–81 ЗАСП.

VII Уговор о представљању и уговор о извођењу

Уговором о представљању аутор, односно носилац ауторског права, драмског, драмско-музичког, кореографског, пантомимског дела, уступа кориснику права јавно приказивање свог дела. Корисник преузима обавезу да дело представи на начин и под условима који су одређени уговором. Представљање се врши у позориштима, операма, атељеима, домовима културе, биоскопима, преко радио и ТВ станица и на други начин.

Уговором о извођењу аутор или носилац ауторског права несценских музичких и књижевних дела уступају кориснику права на јавно извођење дела. Корисник преузима обавезу да дело изведе на начин и под условима који су предвиђени уговором.¹⁶

VIII Уговор о преради ауторског дела

Изворно дело може бити предмет прераде. Прерадом ауторског дела сматра се ново ауторско дело које извире из основног прерађеног дела. Дело прераде може створити аутор изворног дела или неко друго физичко лице уз постојање дозволе аутора изворног дела јер се ту ради о виду искоришћавања ауторског дела. Уколико одређено лице жели да сними филма по одређеном писаном или говорном делу мора да добије дозволу аутора или носиоца ауторског права изворног дела. Прерада изворног дела врши се ради сценског приказивања, односно извођења, ради снимања филмског дела или за друге потребе.

Важећи закон, за разлику од претходног, посебно не уређује право превода па се и тај ауторски рад може подвести као делатност чије уређење потпада под прераду ауторског дела.¹⁷

IX Уговор о филмском делу

Аутор дела, односно његов наследник, може закључити уговор о преради ауторског дела ради снимања филмског дела или телевизијског дела. Уговором о филмском делу, који се закључује пре настанка филмског дела, будући аутори уступају своја одређена, будућа имовинска овлашћења произвођачу филма како би настало то дело. Дело настаје као резултат више учесника: писца, режисера, сниматеља, монтажера, глумаца, музичара, техничара и др. Произвођач филмског дела закључује уговор са писцем, сценаристом, режисером, композитором

16 Члан 82–85 ЗАСП.

17 Члан 86–87 ЗАСП.

музике и главним сниматељем, а код цртаног филма и са главним цртачем. Лица коаутори филмског дела уступају произвођачу филмског дела своја имовинска права на филмско дело.

Произвођач филмског дела ради стваралачке сарадње закључује уговор са коауторима филмског дела и ауторима који дају допринос филмском делу. Ради се о различитим уговорима као што су: уговор о сценарију, уговор о филмској музици, уговор о филмској режији, уговор са главним цртачем када се ради о цртаном филму као и уговор о појединим ауторским доприносима филмском делу и то доприносима сценографа филма, сликара костима, сликара маски и других.

Уговором о сценарију уступа се произвођачу филмског дела право искоришћавања ауторског дела на сценарију за снимање филмског дела. Уговором о режији, режисер се обавезује да ће режирати филмско дело уз кадровску и материјалну помоћ произвођача за стварање дела.

Уговором, који закључују коаутори филмског дела: писац сценарија, режисер и главни сниматељ, код цртаног филма главни цртач, или евентуално композитор, односно аутори појединих доприноса, уступају произвођачу, продуценту право снимања, умножавања, стављања у промет јавног приказивања филмског дела. Писменим уговором се одређује која се права уступају произвођачу.

Писац сценарија и композитор филмске музике, као коаутори филмског дела задржавају право да своје дело самостално искоришћавају, одвојено од филмског дела, осим ако је у уговору о филмском делу предвиђено другачије.¹⁸

X Уговор о наруцбини ауторског дела

Ауторско дело може се израдити и по наруцбини. Тако се могу створити: портрет, скулптура, уметничка слика и др. Ауторско дело после израде аутор предаје наручиоцу а он има право да дело објави и стави у промет. Однос између аутора и наручиоца одређују се уговором.

По наруцби се може створити колективно дело. Оно настаје спајањем прилога већег броја аутора у једну целину: енциклопедије, антологије, рачунарски програми, базе података и др.¹⁹

XI Однос међународне заједнице на плану заштите

Крајем 80-их година прошлог века указано је на потребу даље и доследније заштите интелектуалне својине. То се показало као

18 Члан 88–94 ЗАСП.

19 Члан 95–97 ЗАСП.

економско-политички приоритет развијених земаља САД, Јапана и Европске заједнице. Економски значај и недовољана заштита интелектуалне својине у свету доводи до губитака у међународним оквирима. „Показало се да читав систем до тад закључених међународних конвенција нису пружили потребан ниво заштите интелектуалне својине у свету, које развијене земље сматрају неопходним.“²⁰

Систем и примена међународних конвенција нису пружили потребан ниво заштите интелектуалне својине у свету. Развијене земље су оцениле да се не пружа довољна заштита а да су предузете мере недовољне и неефикасне. Санкције које се предузимају нису довољне, па се траже нова решења и доследнија заштита интелектуалне својине који би имао обавезни карактер за највећи део света. Ради тога постигнут је Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине TRIPS. Општи споразум о трговини и царинама (GATT), претходник Светске трговинске организације (СТО) предузимају мере за обезбеђење ефикасне заштите интелектуалне својине и те организације раде на уклањању царинских и нецаринских баријера у циљу слободног увоза и извоза робе и услуга.²¹

Данас је TRIPS најважнија међународна конвенција у области интелектуалне својине. Тај споразуме уређује целокупну материју интелектуалне својине и за то поставља високе стандарде. Ниједна држава не може бити чланица Светске трговинске организације, а да није члан TRIPS-а.’

У жељи да унапреди заштиту интелектуалне својине у свету како би подстакла стваралачку активност донета је Конвенција о оснивању светске организације за интелектуалну својину. Конвенцијом је основана Светска организација за интелектуалну својину, WIPO. Конвенција је потписана 14. јула 1967. године у Стокхолму а ступа је на снагу 26. априла 1979. године. Конвенцију је ратификовала Југославија (*Службени лист СФРЈ*, бр. 31/1972). Организација „настоји да унапређује усвајање мера намењених за побољшање заштите интелектуалне својине у свету и усклађивањена ционалних законодавстава из ове области“.²²

WIPO предузима мере да се Бернска конвенција усклади са насталим економским и технолошким променама. Резултат те активности је усвајање Уговора о ауторском праву децембра месеца 1996. године. Стало се на становиште да се Бернска конвенција не ревидира већ да се до-

20 Слободан М. Марковић, *Право интелектуалне својине*, Службени гласник, Београд, 2000, стр. 346.

21 TRIPS је закључен 1994. год. И њиме се завршавају преговори око реформе светског система слободне трговине и формирања нове СТО.

22 Члан 4 Конвенције WIPO.

несе нова конвенција. Пре тога донет је Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине (тзв. TRIPS) и ова област уређена је у оквиру ГАТТ-а, данашње Светске трговинске организације. WIPO је одлучио да брзо и ефикасно делује и право интелектуалне својине регулише. Због тога Бернска конвенција није ревидирана, јер би тај процес дуго трајао. Ишло се на доношење WIPO уговора о ауторском праву.

WIPO уговор о ауторском праву имао је основ у Бернској конвенцији. „Владе земаља уније задржавају себи право да приступе склапању посебних аранжмана, уколико би се овим аранжманима ауторима дала шира права од оних која су им призната Конвенцијом или уколико би они садржавали друге одредбе које нису у супротности са овом конвенцијом.“²³

WIPO уговор о ауторском праву ратификовала и Југославија Законом о потврђивању WIPO уговора о ауторском праву који је закључен 20. децембра 1996. године у Женеви.

Уговором се жели развијати и обезбеђивати заштита ауторских права на књижевним и уметничким делима „на што ефикаснији и једнообразнији начин“. То је наметнуло „потребу за установљавањем нових међународних правила и прецизирањем новим међународних постојећих правила, у циљу давања одговарајућих одговора на питања која су изазвана новим економским, културним, и техношким развојем“. На промет и употребу књижевних и уметничких дела дубок утицај врши развој и размена информација и комуникационих технологија. Уговор указује на значај ауторско правне заштите. Полazeћи од Бернске конвенције уговор жели да постигне баланс „између права аутора и ширег јавног интереса, посебно образовања, истраживања и приступа информацијама“. „Овај уговор неће имати никакве везе са другим уговорима осим Бернске конвенције, и његова примена нема утицаја на права и обавезе које произлазе из других уговора.“ Уговор неће дерогирати постојеће обавезе које уговорне стране имају једна према другој на основу Бернске конвенције.

Када се ради о обиму ауторско правне заштите уговор предвиђа да се она „протеже на изражајну форму а не односи се на идеје, поступке, методе рада или математичке концепте рада као такве“.

Нека значајна питања ауторског права WIPO уговор посебно уређује у складу са савременим потребама.

23 Члан 20 Бернске конвенције.

Dimitrije P. MILIĆ
Years-Long Judge of the Supreme Court in Serbia
Attorney at Law, Belgrade

CONTRACTUAL ASSIGNMENT OF A COPYRIGHT

Summary

A copyright consists of legal personal and legal property authorizations and an author's moral and property rights.

Moral rights cannot be contractually assigned to other persons. An author's successors can exercise the authorities related to the author's moral rights.

An author's property rights are inherited and can be contractually assigned. The author, or their legal successors, can contractually assign some or all the property rights on their part to another person. Copyright contracts regulate relations concerning creation, use, assignment, handover, translation and all other issues stemming from the creation of the author's work.

The issue of contracts is regulated by national legislations and international conventions. With a view to a more consistent copyright protection, the international community enacts conventions, contracts and agreements, for the purpose of copyright improvement and its harmonization between countries in the circumstances of the development of science, new technologies, information science etc., thus introducing new standards of copyright protection and contractual regulation.

Key words: *author, work, authority, contract, assignment.*